

A kisegítő gazdaságok gazdálkodási hatékonyságának növelése

Mácsi Tamás őrnagy és Duránszky József főhadnagy

A Magyar Néphadsereg kisegítő gazdaságai az elmúlt 22 év alatt, ha nem is ellentmondások nélkül, hatalmas fejlődésen mentek át és jutottak el a mai állapotokig. Mondhatjuk úgy is, hogy együtt fejlődtek a hadtápszolgálattal, illetve egész néphadseregünkkel.

Visszatekintve az elmúlt 22 év fejlődésére (mért adataink csak 1963-tól vannak), megállapíthatjuk, hogy helyes és hasznos döntés volt a kisegítő gazdaságok létrehozása, melyet a következő mutatók is bizonyítanak:

	1963. év	1975. év	növekedés ‰-a
Nyert mennyiségek tonnában	356,0	1839,0	516,5
Meglevő állatok, termények értéke millió Ft-ban	3,7	18,7	505,4
Haszon millió Ft	3,5	19,8	565,7
Egy főre jutó napi feljavítás értéke Ft	0,17	0,65	382,3

Figyelemreméltó és gondolkodásra készítő eredmények ezek, azt egyértelműen megállapíthatjuk. A kisegítő gazdaságok 1963-tól mért adatai (az adatok a hadtápbiztosítás 1975/4. számában részletesen megtalálhatók) azt bizonyítják, hogy az elmúlt 5-6 év során már nem dinamikus a fejlődés, stagnálás, sőt 1972-ben kisebb visszaesés tapasztalható. Következtetésként a cikk kimondja, hogy a kisegítő gazdaságok elérték a felső határt produktumukban. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy kialakultak különböző nézetek a továbbfejlődésüket illetően: „megszüntetni, vagy korszerű nagyüzemi színvonalra fejleszteni”.

Véleményünk szerint a helyes utat az MN ÉSZF hadtápbiztosítás 1975/4. számában meghatározta, miszerint: „A rendelkezésre álló forrásainkat, lehetőségeinket a teherbíró képesség, az ésszerűség határain belül racionálisan növekvő hatékonysággal fel kell használnunk” és szerepük jelentős marad még a belátható időben.

Ami a produktumaiban elért felső határt illeti, véleményünk szerint még nem érték el, legalábbis a gazdaságok zöme még meg sem közelítette azt. Erőről úgy győződhetnénk meg, ha részletesen elemeznénk a kisegítő gazdaságaink hatékonyságát, gazdaságosságát. Nem arra van szükség, hogy nagy beruházásokkal fejlesszük kisegítő gazdaságainkat, hanem arra, hogy a meglévő lehetőségeinket minél hatékonyabban, gazdaságosabban hasznosítsuk és minden gazdaságot az általános színvonalra felhozzunk.

Mielőtt azonban a kisegítő gazdaságok hatékonyságát, gazdaságosságát elemeznénk a gazdasági hatékonyságról általában, annak összetételéről, méréséről röviden az alábbiakat mondhatjuk.

A gazdasági hatékonyság rendkívül összetett fogalom, legáltalánosabban azt fejezi ki, hogy egy gazdaságban a rendelkezésre álló összes erőforrásokat hogyan hasznosítjuk és segítségével milyen eredményeket tudunk elérni. Nyilvánvaló, hogy minél nagyobb eredményeket tudunk adott erőforrásokkal, munkaerővel, gépekkel, természeti erőforrásokkal létrehozni, annál kedvezőbb a gazdaság helyzete.

A hatékonyság vizsgálható az egész gazdaságra, vagy résztevékenységekre, illetve azok valamilyen összességére.

Az összetett tevékenységek hatékonysága két tényezőtől függ:

a) Az egyes (tevékenységek) résztevékenységek hatékonyságától, illetve azok hatékonyságának javulásától;

b) a résztevékenységek arányaitól, illetve a hatékonyabb résztevékenységek arányának növelésétől, tehát a gazdasági-termelési szerkezettől, annak változásától.

A kisegítő gazdaságok hatékonyságának mérése:

a kisegítő gazdaság hatékonyságának megállapításához számításba kell venni az elért eredményeket és az ahhoz szükséges ráfordításokat.

Tevékenységeinek a célja az étkezés feljavítására átadott termékek, hozamok növelése. Tehát a hatékonyság egyik tényezője a „hozam”, a másik a „ráfördítés”.

A hatékonyság és gazdaságosság mérése

A gazdasági hatékonyság és a gazdaságosság a felhasznált erőforrásokkal, az egységnyi mennyiségére jutó hozammal, vagy ennek reciprokával, az egységnyi hozamhoz szükséges erőforrások mennyiségével mérhető,

$$\text{vagyis} \quad G_1 = \frac{H}{E}, \text{ illetve } G_2 = \frac{E}{H}$$

Ahol G = a gazdasági hatékonyság, eredményesség,

H = a tevékenység hozama
(étkezés feljavítására átadott érték),

E = felhasznált erőforrás
(költségek).

A G_1 , illetve G_2 egymás reciprok értékei, tartalmilag, hasonló fogalmak: az egyik a költségek egységére jutó hozamot, a másik az egységnyi hozamhoz szükséges költség mennyiségét fejezi ki.

A kiegészítő gazdaság céljából adódóan a gazdálkodás hatékonyságának mérésénél az 1 főre 1 napra átadott étkezés feljavítást mérjük.

1 főre 1 napra átadott étkezés feljavítás =

= étkezés feljavításra átadott érték

 élelmezési szolgálat által kiszolgáltattott összes adagszám

A gazdasági hatékonyság és a gazdaságosság vizsgálatánál különböző mélysgű elemzéseket végezhetünk. A mutatók egy része az erőforrások felhasználásának eredményességét csak egyik, vagy másik oldalról mutatja be. A részmutatók egy-egy részterület alaposabb jellemzését teszik lehetővé, az összefoglaló mutatók a gazdálkodás egészének átfogó hatékonysági jellemzőit mutatják.

A gazdasági hatékonyság vizsgálatánál ajánlatos több különféle mutatószámra épülő elemzést végezni, mert csak így tárhatók fel a gazdálkodás tényleges jellemzői. Pl.: a hozamok alakulásának hátterét megvilágíthatja a földterülethez viszonyított termés, az önköltség és összetevői, az egyes ágazatok ráfordításának vizsgálata és a termékenkénti hozamszintek elemzése.

A hatékonysági és gazdaságossági mutatók felhasználhatók nemcsak utólagos elemzésre, hanem a gazdálkodással szemben támasztott követelmények számszerűsítésére is.

Az egyes mutatószámok mindkét vonatkozásban jellemezhetik:

- az átlagos színvonalat (átlaghatékonyság);
- élenjárónak számító, követésre méltó színvonalat;
- még elfogadhatónak tekintett, minimálisan elérendő szintet.

Megvizsgáltuk két alárendelt egységünk gazdaságosságának működését, alapvetően a hatékonyság oldaláról 1971-1976-ig, melyet a következőkben közreadnánk

Vizsgált szempontok	Alakulat	vizsgált évek					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
Nyert termékek mennyisége (q)	MN 7852	6,2	131,8	37,5	13,2	14,8	188,7
	MN 8459	19,2	71,9	4,6	120,3	69,8	58,7
Méglevő állatok, termények értéke Ft-ban	MN 7852	150 200	193 000	120 000	135 900	110 000	130 000
	MN 8459	78 000	73 500	67 000	50 080	33 920	55 000
Költség Ft-ban	MN 7852	151 037	95 700	77 400	29 500	62 000	65 000
	MN 8459	159 960	114 900	88 000	111 100	88 200	44 000
Haszon Ft-ban	MN 7852	425	104 000	110 000	118 000	62 000	135 000
	MN 8459	23 500	26 800	25 000	10 300	13 400	31 300
Eredményesség 0/0	MN 7852	0,28	108,6	142,4	399,2	100,5	207,00
	MN 8459	14,64	23,29	28,45	9,26	15,16	71,1

Vizsgált szempontok	Alakulat	vizsgált évek					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
Étkezés feljavítására átadva Ft/fő/nap	MN 7852	0,03	0,65	0,64	0,64	0,33	0,75
	MN 8459	0,14	0,18	0,14	0,06	0,08	0,19
Szaporulat (sertés/db)	MN 7852	—	—	6,0	13,0	9,0	8,0
	MN 8459	9,0	10,0	12,0	10,0	5,0	11,0
Állomány elhullás %-ban	MN 7852	—	—	8,33	—	24,0	17,0
	MN 8459	14,18	11,47	8,53	14,7	14,08	1,6

Mindkét egységnél működik sertésgazdaság és folytatnak takarmánytermesztést. Az egyik egységnél van 100 db állományú juhászat és kertészet.

A táblázatokból levonható következtetések

1. Az MN 7852 egység kisegítő gazdaságának hatékonysága, eredményesége, magasan felülmúlja az MN 8459 egységét. Az MN 7852 egységnél 1971-ben rátértek a juhtenyésztésre, ekkor vásárolták a juhokat, azért magas a költség, azonban a továbbiakban a költségek állandóan csökkentek és a hatékonyság fokozatosan javult. Az 1974-es évben azért volt olyan kiugróan magas hatékonyságú, mert ebben az évben nem volt polgári dolgozó alkalmazva a gazdaságban.

2. Az MN 8459-nél a költségek állandóan igen magasak voltak, melynek összetevői a következőképpen alakultak: 65–70% takarmányra, 20–25% munkabér és moslék szállítási költség, a fennmaradó 10–15% egyéb költségekre. Az egység 1975-től a takarmány egy részének saját erőből történő biztosítására évente mintegy 100 mázsa szemes terményt termel, ez a költségek alakulásán is megmutatkozik, azonban az étkezés feljavítására átadott érték alakulásán kevésbé. (Ha a megtermelt 100 mázsa terményt eladta volna, eredményesebb lett volna.)

3. Az egy anyaállatra eső szaporulat mutatóit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy zömében igen alacsonyak, azok mélyen az országos átlag alatt vannak (az országos átlag 20 db, az MN 7852-nél azokban az években, amikor nincs szaporulat nem volt sertés-gazdaság).

4. Az elhullási % az egyik egységnél sem kedvező. Nagy ingadozások tapasztalhatók egyik évről a másikra. Okait a nem helyes takarmányozásban és tartási körülményekben látjuk, de befolyásolja a fiatzatás időpontjának megválasztása is. Ezt bizonyítja az MN 8459 egységnél 1976. év eredménye, ahol a fiatzatásokat április–május és szeptember–október hónapokra irányították.

Összegezve megállapíthatjuk, hogy az MN 7852 egység kisegítő gazdaság alapvetően hatékonyan működik és az átlagos színvonalat eléri; az 1,- Ft költségre eső hozama 3,07,- Ft, illetve 1,- Ft hozamra, 0,33 Ft költségráfordítást mutat.

Az MN 8459 egység kisegítő gazdasága viszont nem működik hatékonyan, nem éri el a minimális hatékonysági színvonalat sem. Az 1,- Ft költségre eső hozama 1,71,- Ft, illetve 1,- Ft hozamra 0,85,- Ft költségráfordítást mutat.

Felmerül a kérdés nem volna-e célszerű megszüntetése, felszámolása, hiszen a költségek alig térülnek meg, mint az előzőekben már leírtuk, ha a 100 mázsa terményt eladta volna ugyanennyit, vagy például 1975-ben 50⁰/₀-kal többet adhatott volna át étkezés feljavítására. A következőkben látjuk okait a leírtaknak: a kisegítő gazdaság a laktanyától távol van, irányítását, ellenőrzését az egység elhanyagolja.

Gazdálkodási követelménytámasztásuk a kívánt szint alatt van. A végleges megoldás a gazdaság felszámolása helyett annak stabilizálása lehet.

A moslák szállításáért fizetnek, a takarmányozási tartási körülményeket nem kísérik figyelemmel. A szaporítás, fiaztatás nem kielégítő, a férőhelyek üresen állnak.

Úgy gondoljuk röviden ennyi is elég volt ahhoz, hogy meggyőződjünk róla miért is olyan alacsony a hatékonyság, az eredményesség, egyszerűen a hozzáállás és irányítás problémája jelentkezik.

Véleményünk szerint a 8459 egységnél a meglévő lehetőségek ésszerű kihasználásával különös beruházás nélkül az eredményességet 3-4-szeresére lehetne emelni. Az MN 7852 egységnél is csak a meglévő lehetőségek; a malacelhullás csökkentésével; a juhászathatban a fialási átlag emelésével a hatékonyság 50-80⁰/₀-kal növelhető volna.

Tehát még azok a gazdaságok sem érték el produktumukban a felsőhatárt, amelyekre most azt mondjuk, hogy jól működnek.

Kisegítő gazdaság hatékonyság-növelésének lehetőségei

A hatékonyság növelésének alapfeltétele a szemlélet és cselekvés javítása az irányítás hatékonyabbá tétele a gazdálkodás minden szintjén és minden területén.

A kisegítő gazdaságok tervében megfogalmazott hatékonysági követelmények a parancsnokság, a kisegítő gazdaság vezetőinek munkájában éppen úgy legyen jelen, mint a kisegítő gazdaságban dolgozók gondolkodásában.

E szemléletnek láncreakcióiban kell lennie, a siker akkor a legteljesebb, ha minden láncszem a helyén van. Ellenkező esetben az eredmény szerény lesz, akkor is például, ha a vezető nem tud ilyen irányú gyakorlati cselekvést kiváltani, s fordított helyzetben is, ha a kisegítő gazdaságban dolgozók kezdeményezése nem talál meghallgatásra.

Az igazi garanciát a cselekvés számára tehát a szemlélet egységessé válása jelenti.

Hatékony gazdálkodásra való törekvésnek a gazdálkodás minden területén kifejezésre kell jutnia. Az eredményeket ne hatáskeltő látványos akcióktól várjuk, hanem sok kisebb-nagyobb jelentőségű lépéstől. Fontos a helyi lehetőségek kiaknázása, az apró tettek nagyobb becsülete.

A hatékonyság növelésének sokrétű lehetőségei között természetesen vannak olyanok, amelyek az előrehaladás vívői, széles körben magával ragadó elemei, s nagyságrendben a legnagyobb tartalékot jelenthetik. Ezek:

1. A természeti és termelési tényezők.

A kisegítő gazdaság termelésében rendszerint az élő állatok és növények (szervezetek) biológiai, genetikai tulajdonságai, termelési eszközök, a technológiai eljárások és a biztosított tápanyagok (takarmány, műtrágya) mennyisége és minősége közötti kedvező arány megteremtése a fő feladat.

A tapasztalatok igazolják, hogy ha ezek nincsenek szinkronban, az eredményesség látja kárát. Például megfelelő takarmányozás híján az állatállomány tényleges genetikai képességei nincsenek kihasználva; van amikor viszont a felhasznált tápanyag mennyisége és összetétele, minősége tételez fel nagyobb teljesítményt, mint amire az állatállomány és növényfajta képes, bátrabban kell végrehajtani az állomány felfrissítését a megfelelő fajta beállítását. Végeredményben mindkét eset a termelési tényezőket negatívan befolyásolja.

A különböző termelési tényezők optimális összhangjának megteremtése megköveteli a megalapozott tervezést, az előrelátást és a végrehajtás gondos megszervezését.

2. A kisegítő gazdaság költségeinek csökkentése.

Az anyagi természetű ráfordítások hatékony felhasználására számos lehetőség kínálkozik. Lényeges azonban, hogy a hangsúlyt a hatékony használatra tegyük, ne pedig a mindenáron való anyagtakarékosságra. Az anyagtakarékossági intézkedéseinket körültekintő módon kell megtenni, a fő követelményt értelemszerűen alkalmazva.

A kisegítő gazdaság anyagköltség csökkentésénél az alábbi területek érdemelnek kiemelését:

- az állattenyésztésben a legkedvezőtlenebb a takarmány felhasználás;
- a sertés gazdaságokban az 1 kg élősúlyra vetítve 5,4 kg, ami az állomány genetikai képességében és a tartási körülményekhez viszonyítva indokolatlanul magas (országos szint 3,8–4,5 kg);
- a takarmányozás terén a másik hatékonysági tartalék a szálás és tömeg takarmány hozamainak növelése (lucerna, kukorica, takarmány, búza, répa stb.).

Arra kell törekedni, hogy a szükséges takarmányt saját magunk előállítsuk. Nagy érték állítható elő külső objektumaink, gyakorlító tereink jelentős részén. Itt gondolunk elsősorban a juhtenyésztés megvalósítására, ahol feltételei adottak, hatékonyabb lehet, mint a sertésenyésztés.

A nagyobb hozamok elérése megköveteli a műtrágyák felhasználását. A műtrágya gazdaságos felhasználását, hatékonyságát azáltal növelhetnénk, ha a különböző elemeket rendszeres talajvizsgálatok alapján és többek között a lezárt szervesanyagok (szár, szalma) figyelembevételével adagolnánk.

3. A hatékonyságot növelő harmadik jelentős tényező az állóeszközök jobb kihasználása, legyen az épület, gép, vagy termőföld. Kisegítő gazdaságaink egy részénél nincs kihasználva a meglévő férőhely (pl.: az MN 8459 egységünkönél is volt olyan év, amikor 30–40%-os kihasználtság volt). A férőhely kihasználása mindenképpen indokolt és elsősorban a fiztatás, amely gazdaságos.

A kisegítő gazdaságok általában rendelkeznek erőgépekkel. Az erőgépek hatékony kihasználása vonatkozásában további feladatai vannak a vezetésnek. Ez elérhető úgy, hogy azonos helyőrségben levő kisegítő gazdaságok együttmű-

ködvé hasznosítják a gépet, vagy mezőgazdasági termelészövetkezettel együttműködve.

A hatékonyság jelentős forrása a meglévő kapacitások jobb kihasználása. Kisegítő gazdaság által megművelés alá fogott termőföld sajátosságából adódóan használati értéke, termőképessége növelhető. Azt termeljük, ami gazdaságosan és hatékonyan termelhető az adott talajon.

A termőföld termőképességének növelése érdekében, a talajerő gazdálkodást figyelembe véve kellene fejleszteni az agrotechnikát, s erőforrásainktól függő mértékben fokozni a tartós jellegű talajjavítást, a vízrendezést, az öntözésfejlesztést, egyszóval termőterület minél teljesebb kihasználását. Ehhez a munkához a termelő szövetkezetek, állami gazdaságok tapasztalatait (technológia, növényvédelem) jól fel lehet használni.

4. A hatékonyság növelése érdekében nagy tartalék a vezetés és irányítás színvonalának emelése. A kisegítő gazdaságok irányításában előtérbe kerül a szakértelem, a szakképzettség és a tudományos előrelátás, a korszerű módszerek bevezetése, alkalmazása. E követelményeknek csak egy célszerűen összeválogatott irányító bizottság képes eleget tenni, olyan amelyben minden bizottsági tag elvégzi feladatát. Célszerű, katonát bevonni, aki megfelelő szakképzettséggel rendelkezik.

Nagy szerepe van a dolgozók szakképzettségének és aktivitásának, szervezettség javításának, a szakmai műveltség megteremtésének. Ez összefüggésben van a hatékonyság növelésével, összességében ezt eredményezi.

A kisegítő gazdaságokban foglalkoztatottak munkaidejének teljesebb kihasználása érdekében a munkaköri leírásban részletesen meg kell szabni a feladatokat. Ezáltal a kisegítő gazdaságban dolgozók munkafegyelme, munkaintenzitása növekszik, ami nagyobb eredményre vezet. A rendelkezésre álló premizálási rendszerrel maximálisan élnünk kell. A tenyészállatok utáni malac szaporulat 30 kg-ra történő gondos felnevelésre serkenti a gondozókat.

Általános tapasztalat, hogy az egy tenyészállat utáni malac-szaporulat minimális, jóval a kívánt szint alatt van. Hatékonyság növelése érdekében ki kell alakítani megfelelő tenyészállományt, amelyet elérhetünk a kisegítő gazdaságok egymás közötti, valamint a megfelelő területi kapcsolatok kialakításával, TSZ, vagy ÁG-gal való kooperációval.

5. Kisegítő gazdaság hatékonyság növelése érdekében ki kell alakítani a célszerű termelési szerkezetet. A termelési szerkezetet minden gazdaság a lehetőségei alapján elsősorban a hatékonyságát figyelembe véve kell, hogy kialakítsa.

Itt gondolunk elsősorban a juhtenyésztés fejlesztésére, amely összefüggésben van a földterületeink, gyakorló tereink hatékony kihasználásával. A kertgazdaság fejlesztésére, amely gazdaságossága mellett friss zöldséggel és főzelékkel látja el az ételmezési szolgálatot.

A zöldség-főzelékek termesztése az ételmezés minőségi javításában nagy jelentőségű. Lehetőséget kínál az ételmezési szolgálat folyamatosan friss termékkel való kielégítésére. Zöldségfélékből célszerűen kell kiválasztani a termelni tervezett növényeket. Figyelembe kell venni a megművelés lehetőségét, azt, hogy a termelés minél kevesebb élő munkaerőt igényeljen. Fontos szempont a termelési érték nagyságának szem előtt tartása. Legcélszerűbbnek tartjuk a gyökér, sárgarépa, burgonya, karalábé és káposzta termelését.

Az MN 7852 egységünk kíségető gazdaságának ágazatonkénti eredményesége az alábbiak szerint alakult az 1976-os évben:

ágazatok	sertés	juh	kertgazdaság
költségek	33 200	22 800	19 000
hozamok	82 200	65 000	61 400
Eredményesség mutatója %	148	184	223
1,- Ft költségre eső hozam Ft	2,48	2,84	3,23
1,- Ft hozamra eső költség	0,40	0,35	0,30

A táblázatból láthatjuk, hogy a legeredményesebb ágazat a zöldség termesztés és azt, hogy a juhászat kifizetőbb, mint a sertésenyésztés.

6. A hatékonyság növelésének fontos tartaléka a veszteségek csökkentése.

Itt gondolunk a megtermelt szemes és szálas takarmány betakarítási, tárolási veszteségének az elhullott állatok számának csökkentésére, valamint a megbetegedett állatokra, melyeknek gyengébb a fejlődési esélye, rosszabb a takarmányértékesítő képessége. Ezeket célszerű az állatorvos javaslatát figyelembe véve kislejtezni a legrövidebb időn belül.

A veszteségek együttvéve tetemes hatékonyság romlással járnak. A veszteségek csökkentésénél főleg az elhullási veszteség csökkentésére kell a fő figyelmet fordítani, ez a veszteségek fő forrása. Például 1975-ben az MN 7852 egységünknel 19 db sertés hullott el, amely (darabonként 3000,- Ft-tal számolva) 57 000,- Ft-tal növelhetné volna az étkezés feljavítására átadott értéket, illetve lényegesen megjavította volna a hatékonyságot.

A veszteségek csökkentésével beruházási költségnövelés nélkül tudnánk a termelés hatékonyságát jelentősen növelni.

7. A nyert termékek feldolgozásával is növelhetjük a hatékonyságot. Itt gondolunk elsősorban a sertésvágásnál sonka és kolozsvári, angol szalonna készítésére, ezáltal növekszik a nyert termékek értéke és értékesebb árut adunk az ételmezési szolgálatnak.

A kertészeti, illetve zöldségtermelésnél pedig alapvetően a tartósítással, savanyítással növelhetjük, az átadott termékek értékét, amellyel az ételmezési szolgálat részére magasabb értékű árut tudunk átadni.

Összességében megállapítható, hogy a jövőbeni tennivalóink a kíségető gazdaság hatékony működtetésének területén sokrétűek. A kíségető gazdaságokra továbbra is nagy szükség van a földterületek hasznosítás és az ételmezési szolgálatnál keletkezett hulladékok, ételmaradékok felhasználása érdekében, de nem utolsó szempont az ételmezés minőségi és mennyiségi színvonalának javítása sem.

A hatékonyság növelésének csak egyes területeit mutattuk be, véleményünk szerint, minden egységnel minden kíségető gazdaságnál még további lehetőség

geket és tartalékokat lehet feltárni, ezáltal a kisegítő gazdaságok hatékonyságát tovább javítani.

A hatékonyság javításához elsősorban azokat a lehetőségeket kellene kihasználni, illetve azokat a hiányosságokat kellene megszüntetni, amelyek nem, vagy csak igen kis mértékben igényelnek ráfordítást, beruházást. Például elhullás csökkentése, férőhely kihasználása stb. Azonban szükséges a hatékonyságnak a javításához ráfordítást, beruházást igénylő intézkedéseket is hozni. Például: a takarmány-termesztés és zöldségtermesztés terén, vagy a juhtenyésztés bevezetésére stb.

A hatékonyság növelésének egyes területeinél több esetben foglalkoztunk a területi kapcsolatok kialakításával. Erre azért van szükség, mivel a mezőgazdasági termelészövetkezetek és állami gazdaságok folyamatos és helytálló szakmai segítséget (technológiát) tudnak nyújtani részünkre, gépi eszközeikkel segítséget nyújthatnak földterületeink megműveléséhez.

A kisegítő gazdaság eredményességének növeléséhez „sok kicsi sokra megy” elvét követve juthatunk el, keresve az újabb és újabb megoldásokat. A kezdeményező magatartás, az ésszerű kockázatvállalás a rendelkezésünkre álló összes lehetőség racionális felhasználása további előrelépést eredményez.